

सम्पादकीय

वृक्षरोपणको महत्त्व

भर्खरै हामीले विश्व वातावरण दिवस मनाएका छौं। हरेक वर्ष यो दिवस र यस्तै अन्य अवसरहरूमा देशभरि निकै उत्साहक साथ वृक्षरोपण गर्ने गरिन्छ। यो वर्षपनि देशभर वृक्षरोपण गरियो। भन्नापाका विभिन्न पालिकाहरूमा पनि विशेष कार्यक्रमका विच वृक्षरोपण गरि वातावरण दिवस मनाइएको छ। दमक नगरपालिका र कवल गाउँपालिकाले पनि यो दिवस प्राथमिकताका साथ मनाएका छन्। कतिपय सामाजिक संस्थाहरूको सहकार्यमा यो दिवस उत्साहकासाथ वृक्षरोपण गरि मनाइयो।

यो वर्षमात्र होइन, यस अघिका वर्षहरूमा पनि सरकारी निकाय, विभिन्न संघसंस्था र सर्वसाधारण नागरिकहरू विरूवा रोप्न तथ्याडमथ्याड गरिरहेका भेटिन्छन्। तर, वर्षौंदेखिको यो प्रक्रिया केवल एक दिनको औपचारिकता र तस्बिर खिचाउने माध्यम मात्र बनेको छ। विरूवा रोप्न आफैमा सराहनीय कार्य भए पनि त्यसपछिको संरक्षण, गोडभेल, समयमा पानी र मलको अभावका कारण ती विरूवाहरू हुर्कन पाउँदैनन्। परिणामस्वरूप ठूलो लगानी र श्रम खर्चेर गरिएका वृक्षरोपण कार्यक्रमहरू बालुगामा पानी हाले जस्तै निरर्थक भइरहेका छन्। यस समस्यालाई समाधान गर्न र वृक्षरोपणलाई साँच्चै अर्थपूर्ण बनाउन अब हाम्रो सोच्ने तरिका र वृक्षरोपण गरेर वर्षौं छोड्ने बानी बदल्न जरुरी छ।

विरूवा रोप्ने संस्था मात्र बढाउनुभन्दा रोपेका विरूवालाई हुर्काउने ठोस योजना ल्याउनुपर्छ। यसका लागि 'एक बोटे, एक संरक्षक' जस्ता नीतिहरू लागू गर्न सकिन्छ, जहाँ रोपेको विरूवा बचाउने जिम्मेवारी स्पष्ट रूपमा तोकियोस्, नगर र पालिकाहरूले निगरानी र रेखदेख बढाइरहनु आवश्यक देखिन्छ। विरूवा रोपेपछि पनि नियमित अनुगमन गर्नु, समयमै गोडभेल र सिंचाइको व्यवस्था गर्न संयन्त्र नबनेसम्म वातावरण दिवसको नारा कागज र भाषणमा मात्र सीमित रहनेछ।

बढ्दो प्रदुषित वातावरणलाई सन्तुलनमा ल्याउन र वातावरणलाई स्वच्छ राख्न चालिएका हरेक कदमले सार्थकता पाउनुपर्छ। वातावरण जोगाउनु सबैको साम्ना दायित्व हो।

सामाजिक सञ्जालबाट

स्वयंसेवी भावना अभिवृद्धि होस्

बाबुराम भट्टराई

गाउँमा स्थानीय जनसमुदायले नै सबक लगायतका पूर्वाधारहरूको सम्भार र संरक्षणमा ध्यान दिऊन् र आम रूमा स्वयंसेवी भावना अभिवृद्धि होस् भन्ने उद्देश्यले आफ्नै वडामा स्वयंसेवा अभियान संचालन गर्नु आवश्यक छ। साँच्चै नै देशको भण्डै असी प्रतिशत भूभाग पहाड रहेको, करीब सत्तरी प्रतिशत जनसंख्या गाउँमा बसोबास गरिरहेको र करीब साठी प्रतिशत श्रमशक्ति कृषिसंग जोडिएको हाम्रो तीतो सत्यलाई मध्यनजर गर्दै तीव्र आधुनिकीकरण संगसंगै जनसहभागितामूलक विकासको बाटो अनुसन्धान गर्न पनि हामीले जान्नुपर्छ। त्यसैले हाम्रो विकासको मोडेल आलोचनात्मक आधुनिकतावाद (अचक्षुधबन्धनमूलक) मा आधारित हुनुपर्छ भन्ने सार्वजनिक पैरवी मैले गर्दै आइरहेको छु।

इमान्दार र लगनशिल बन्न निर्देशन

दमक/ कानुनमन्त्री सोबिता गौतमले कर्मचारीहरूलाई भन्नुभए र सोर्सफोर्सको प्रभावबाट टाढा रही इमान्दारिता र लगनशीलताका साथ काम गर्न आग्रह गरेकी छन्।

एक कार्यक्रममा बोल्दै मन्त्री गौतमले सोर्सफोर्सको संस्कृतिले कर्मचारीतन्त्रमा अन्याय र विभेद बढाउने बताइन्। उनले व्यक्तिगत पहुँच र दबावका आधारमा काम गराउने प्रवृत्तिले योग्य तथा मेहेनती कर्मचारीलाई अपसर पार्ने उल्लेख गरिन्।

सोर्सफोर्स गर्ने जुन प्रचलन छ, त्यसबाट सबै जना टाढा रहनुहोला। त्यो (सोर्सफोर्सका कारण) अन्यायमा पर्ने अफ कोही नभएर तपाईंहरूकै साथी हो। त्यसैले साथैले साथैलाई धोका दिने काम नपुर्‍याउनुहोला। मन्त्री गौतमले भनिन्। उनले निष्पक्षता, पारदर्शिता र व्यावसायिक आचरणलाई प्राथमिकतामा राखेर सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउन कर्मचारीहरूलाई आग्रह गरिन्।

बास्कोटा घण्टज्योति

ताज होटलमा बिहानको खाना खाइसकेपछि हामी विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको कार्यालय जाने कार्यक्रममा थियौं। खानाको त्यही प्रबन्ध थियो। खाना खाँदै गर्दा मैले वेटरलाई भने, 'भाइ फ्राइड करेला थप त।' 'हवस।' 'यति भनेर कु कचनित गरियो। फेरि आयो।' 'खै त करेला?' 'सकिन्छ।' 'हिजोको सकियो, भाइ? कृष्ण भाइको व्यंग्य निकै भारी थियो।' 'वेटर केही नबोली नित्र लाग्यो।' खानापछि हामी विश्वविद्यालय अनुदान आयोगमा पुग्यौ।

मुलुकको उच्च शिक्षाको इपिसेन्टर। शिक्षालाई आधुनिकीकरण र जीवनसापेक्ष बनाउने सूत्र बँदौने स्थान। समयको केलालाई धान्ने शिक्षाको प्रस्तुत गर्न स्थान। युवाका सपनाहरूको सिक्कन लगाएर तिनको व्यवस्थापन गर्न सिकाउने स्थान। राजनीति, सामाजिक र अन्य विविध कारणले किरिङ्गमिरिङ्ग बनेका शैक्षिक संस्थाहरू मर्यादा भएका शैक्षिक आधारहरूलाई सरल र सहज रेखाका कुवाउन उपयुक्त वातावरण दिने स्थान। अनि दुई पल्ट प्रत्यायन पाइसकेर तेस्रो साइकलमा हामी प्रविष्ट भएका थियौं।

हामी यही शिलशिलामा त्यहाँ पुगेका थियौं। स्तर प्रत्यायनको तेस्रो साइकलमा उत्रिन्छ खोज्ने हामीहरूका लागि त्यो पुष्को आश्रम थियो। शिक्षालाई समाजसंग जोड्ने सूत्र लिएर उभिएको घरगृह थियो त्यो। हामी गाडी पार्क गरेर बिस्तारै अलग्गै रहेको प्रत्यायन सावित्यार लाग्यौं। मेरो त्यो पहिलो पाइला थियो त्यस ठाँउको लागि। मनमा संसय र उत्तेजना दुवै थियो। किनभने हामी उच्च शिक्षाको क्याम्पसमा प्रवेश भइसक्यौं।

अलिकति एक डिल मास्तिर उत्रिएर हामी अघि बढ्यौं। अगाडि ललहल घाँसले

शिक्षा, आवाज र शून्यता

नेपालकै विज्ञ मानिएका व्यक्तिहरू रहेको सञ्चालक समितिको नामावली कुण्ड्याघर त्यसैको मुनि आफू कुर्सिमा बसेका गुप्ता साँच्चिकै विज्ञ जस्ता देखिन्थे।

विसो हावा हाम्रा ताता निधारमा बहाइरहेको थियो। सीतल महसुस गर्दै थियौं हामी। अनि त्यो डौँडाबाट काटमाडौंको खाल्डोमा नजर लगायो। शिक्षा पछि हामी भुइँतलामा रहेको कार्यालयनिवेश प्रवेश गर्थौं। खुल्ला ले—आउट भएरको कार्यक्रमका व्यस्त अधिकारीहरूबाट आलसी आतिथ्यता पायौं। हामीलाई दायौं तर्फको हलमा प्रवेश गर्ने संकेत पारुपछि हलमा प्रवेश गर्थौं। परिचयतालक कार्यक्रमबाट अन्तरक्रिया सुरु भयो। उहाँहरूले आफ्नो परिचय दिनुभयो। हामीले पनि हाम्रो परिचय सितस्ता गरिनुभयो। हामीले परिचय र भाग्यती पौडेलको प्रस्तुति सुन्यौं। उहाँहरूले उभिएको ठाउँबाट दमक बहुमुखी क्याम्पसलाई देखेका सबै दुष्यहरूको सितस्ता गरिनुभयो। हामीले दमकबाट देखेको क्याम्पस र उहाँहरूले त्यहाँबाट देखेको क्याम्पसको तुलनात्मक चित्र पढ्यौं। केही कुराहरू देखिए। सुखी लाग्यो। हो नि, हामी जहाँ उभिएर समाज र शिक्षालाई जोड्ने प्रयास गरिरहेका छौं, त्यहाँबाट देखिएको क्षितिज र यहाँबाट देखिएको क्षितिज फरक त हुने नै हो। अर्थात् दमकको फाँचतले भवनामा उभिएर देखेको क्षितिज र भक्तपुरको त्यो कार्यालयबाट देखिएको क्षितिज भिन्न त देखिन्छ नै। हामी के देख्यौं भन्ने कुरा हामी कहाँ उभिएर बोल्नुभएका छौं भन्ने कुराले निर्धारण गर्छ। किनभने जति माथि गयो त्यति नै नयाँ र अर्को क्षितिज देखिन थाल्छ। शिक्षा र जीवनको कुबाइ उभै यही हो। यो शास्त्र कुरा हो। हामीले यही बुझ्यौं त्यहाँ। र आत्मसात पति गर्थौं किनभने हामीले पास हुन थियो। हामीले प्रमाणपत्र पाउनु थियो। आफूले नदेखेका क्षितिजहरू देख्नु थियो। यो अन्त्या सकेर हामी बाहिरिथौं।

त्यसपछि एउटा अर्को नेस्टाल्जीयामा घिसारिएर पुग्यौं। त्यो थियो— काठमाडौं शिक्षा क्याम्पस। २०४८ सालतिर रैथियो नेपालको 'घटना' र 'विचार' कार्यक्रम निकै राप, ताप र प्रकाशले भरिएको मान्थ्यौं हामी। भरपर्दो विश्लेषण लाथ्यौं। त्यो पुस्तोतम दाहालले सञ्चालन गर्थे। त्यसमा एउटा अर्को आवाज पनि थियो। त्यो आवाज थियो सञ्जयनप्रसाद गुप्ता। त्यही आवाजसंग आजको आवाजसंग संज्ञान भन्ने समय थियो त्यो। क्याम्पस पढ्दा राजनीतिमा धेरै चासो राख्ने हुनाले उनीसंग कुनै समीप्यता रहेको थिएन। तर हाम्रा क्याम्पस प्रमुख वृज्जय निरि (राम सर) सञ्जयनप्रसाद गुप्ताको निकै गहीरो दोस्ती थियो।

जब हामी क्याम्पस प्रवेश गर्थौं, धेरै चित्रहरू बोल्नेथे। काठमाडौंको 'साँघुरो' जमिनामा पनि फराकिलो स्थान। फूलका रंगहरूसंग साक्षात्कार गर्दै मूल भनकोको दोस्रो तलामा रहेको क्याम्पस प्रमुखको केठामा छिर्दा झेल्ले अनुभूति थियो। रैथियोमा बोल्ने ती मधेशी जेजी आज बयस्क भएर क्याम्पस प्रमुखको कुर्सिमा थिए। कठिमेको सुख्खाती 'ब्याटिङ' राम्रो भएर त उन्नत दिमागहरू त्यसमा लागेका थिए उसबेला। पछि सबै स्वखलती भयो। तर गुप्ताजी अर्के पनि 'देशलाई राम्रो शिक्षा आवश्यक छ' भनेर लागिरहेका थिए। उनको बोलीको स्पष्टता, दृढता, निडरता र निरन्तरता उस्तै थियो। नेपालकै विज्ञ मानिएका व्यक्तिहरू रहेको सञ्चालक समितिको नामावली कुण्ड्याघर त्यसैको मुनि आफू कुर्सिमा बसेका गुप्ता साँच्चिकै विज्ञ जस्ता देखिन्थे। आफ्नो नजिकै एउटा सहयोगीको स्थायी कुर्सी राखेर तिनैलाई काम अराएर काम फते गराउने उनको कला साँच्चिकै उन्नत लाग्यो। विभिन्न

सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अवलोकन गराए। कति सम्म भने, हेटल थानेजमेभन्नेको प्रयोगालक कक्ष हामीलाई देखाउन भनेर उनी अघि लाग्न पार्ने तलामाथि। हामी पनि गयौं। तर हाम्रा क्याम्पस प्रमुख छुटेको देखेर हामीलाई गुप्ताजीले भने, 'त्यो राम्रो कता गयो? बोलाउनु न। उसले हेर्नु पर्छ यो।' वाउ, यो हो नि त मित्रताको गहिवाइ। सोँ पढेर सोँ विद्यार्थीकाल बिताएका व्यक्तिहरूको भेटमा प्रयोग हुने यस्तो अनौठ्याक भाषामा अकल्पनीय मिठास हुन्छ नै, र थियो पनि। छक्क परेर नारायण सरले फोन गर्नु भयो र राम्रो (अभिसिपल नाम यज्ञराज) पनि आउनु भयो।

हामीले देख्यौं ती प्रयोगालक कक्षाहरू। सुन्दर, कलात्मक। वैज्ञानिक। क्याम्पसमै तयार गरिएका फलफूल र कफी लिएपछि हामी बिदा भयो। नारायणगढ पुगु थियो बेलुका। चार बजिसकेको थियो। हामी वेडुका। मुडुङ्गिन आइपुग्नु सक्कत भयो। बाटा भक्तिएका छन्। बनेका छन्। फेरि भक्तिएका छन्। ती बाँ लगेर बनिन्छन्, अनि मिनेटमा भक्तिन्छन्। बनाउनेको 'मालामाल', हिडनेको सास्ती। यस्तै सास्तीमा साथीहरू लगेई कराउँदै हुन्छथ्यो, 'हुउ, बूढा। आज चाहिँ तपाईंका पात्र छैनन्?' पात्र त थिए थुप्रै, तर भन्न मन भएन। बाटो देख्दै मन खिन्ना भयो। तैपनि एउटा पात्र थियो— जिरो। शून्य। निराकार। किनभने यही पात्र म पनि थिएँ। ४८ सालमा हिड्दा पनि यस्तै बाटो हिडेको। आज ३५ बर्ष पछि पनि उस्तै बाटो हिड्नु परेको छ। त्यसैले हामी शून्यबाट उदाएर शून्यमै बाँचेर शून्यमै अस्ताउँदा रहेछौं। यस्तै लाग्यो। त्यसपछि हामी नारायणगढको रेड कार्पेट होटलमा बास बस्न राति नै बजे पुग्यौं। क्रमशः दमक, कापा

खडेरीले धानको ब्याड सुक्न थाले

उदयपुर / खेतीको सिजन सुरु भएसँगै बढेको अधिक गर्मी र खडेरीले खेतीयोग्य जमिनामा प्रत्यक्ष असर परेको छ। जेतको पहिलो हप्तादेखि अत्यधिक गर्मीसँगै सुक्का खडेरी सुरु भएकाले असार साउनमा रोपाईंका लागि किसानले राखेको धानको ब्याड सुक्न थालेपछि उदयपुरका किसान चिन्तित बनेका छन्।

जिल्लाको त्रियुगा तथा चौदण्डी नगरपालिका क्षेत्रका किसानले रोपाईं गर्न राखेको धानको ब्याड सुक्न थालेको छ। अति बढी तातो र खडेरीले धानको ब्याड चिरासमेत पर्न थालेको किसान बताउँछन्। ब्याडमा धानको बीउ उन्नन नसकेने अवस्था आएकोमा आफूहरू चिन्तित बनेको त्रियुगा नगरपालिका-१ जोगीदहका किसान मोहनदेव चौधरी बताउँछन्। त्रियुगा नगरपालिका-१३ पोर्तादहका

किसान प्रेमप्रसाद दाहाल भन्छन्, 'जेठको १ गते नै असार साउनमा रोपाईंका लागि धानको ब्याड राखेको, तर खडेरी बढेसँगै ब्याड नै चिरा पर्दै जान थालेका कारण धानको बीउ

भइराईका अनुसार जेतको सुरु हप्तादेखि नै बढी गर्मीसँगै तातो र सुक्का खडेरीले ब्याड नै चिरा पर्न थालेकाले यसपटक धानको बीउ उत्पादन गर्न समस्या हुने रसमयमा रोपाईं गर्न नसकिने हो कि भन्ने चिन्ता लाग्न बताउँछन्।

मुल्ले क्षेत्रमा मात्र भन्डै डेढ सयमन्दा बढी धानको ब्याड रहेको र अधिकांश सुक्का ब्याडमा चिरा पर्न थालेकाले बिउ उन्नन समस्या देखिएको अर्का किसान कृष्णप्रसाद फुर्जौंले बताउँछन्। यस्तै चौदण्डी गढी नगरपालिका-९ ज्यमिरेका कृषक धनपति पौडेलका अनुसार उदयपुरमा असारको तेस्रो हप्तादेखि साउनको तेस्रो हप्तासम्म रोपाईं हुने गरेको छ। अधिकांश किसानले धानको ब्याड भने वैशाखको अन्तिम हप्तादेखि जेतको पहिलो हप्तातिर राख्ने गरेका छन्।

अत्याधुनिक प्रविधिद्वारा उत्पादित

नयाँ भनापाली इटा

धजाटमा

ठूलो साइजको ईटा उपलब्ध छ।

सम्पर्कका लागि:
मगतान बस्केट : ९८२२६७००३१
उद्योग सम्पर्क : ९८०१४०१४४२

पानाएलेनिङ्ग इलेक्ट्रोनिक्स वर्ल्ड

विगत दुई दशक अगाडिसँदेखि तपाईंहरूको सेवामा

हालमात्र पार गर्नुपर्ने सबै प्रकारका LED, TV, Online UPS इनभर्टर सार्को एस्टेपलडाइजर, Sound System, Speaker, ह्यान्डी ग्राभिएर, मोडेकस, मोडेल साइट मोडरेट, पंखा, फ्रिज, AC प्ल्याङ्ग मोडेल, गौतमा मूलम दमकमा ग्यालेक्ट्रीका साथै गर्भित गरिन्छ।

गोर्खा गौरी अक्षर अनुसार जो सेवाग्राहकका UPS इनभर्टर, इलेक्ट्रोनिक्स नयाँ तयार गर्नुका साथै सबै प्रकारका रिमोट र हेडवेटोलेक पार्सलहरू, सेक्टराइज मोडरेट र फेज पाइडल।

नोटः

- गोर्खाक हटिपदलमा प्रयोग हुने सबै सामानहरू गर्भित गरिन्छ।
- यहाँ होम सेनिटोको सेवा पनि उपलब्ध छ।
- सबै प्रकारका लेभोपडोपड सामान पनि विक्री गरिन्छ।

प्रो. मनोज रिडि
९८४२२०२३०/९८०४२२३३९/०२३-५८२४७४७

मनकामना डेन्टल केयर

विशेष अफरका साथ

यहाँ आधुनिक प्रविधिबाट दँत र मुख सम्बन्धी सम्पूर्ण उपचार विशेष छुटका साथ गरिन्छ।

Dr. Nabin Kant Chaudhary
Consultant Oral & Dental Surgeon
BDS Bangladesh (RU) NMC No.: 19332

दमक-६, थानारोड (फापा)
Call : 9819041615/9810315415

ठूलो ट्याङ्कीमा कम्प्रेसर प्रविधिधुक्

भापा सेफ्टी ट्याङ्की तथा टल सरसफाई

दमक : देवीप्रसाद सिटौला
(९८४२४६०२६५/९८२४७९१८५)

बितागोडः राजकुमार श्रेष्ठ
९८०६०९०८९०

